

MONOLITH

Antti Karvinen

*amphetamine
raised her since three
he was a hope to be gutter king
both unraveled at their seams
that were never sewn
she never had a choice
they never had a chance
he never had a choice
they never had a chance
all their devils and all their demons
walk with me as they walked with
them
all their devils and all their demons
haunting me as they haunted them
giving out
giving in*

Converge: Drop Out

SISÄLLYS:

1. Taiteellisen työn lähtökohtia
2. Taiteellisen prosessin kulku
 - 2.1. Suora salama ja rikospaikkakuvat
 - 2.2. Pimeys
 - 2.3. Kasvoton
3. Sarjan esittämisestä
4. Yhteenveto

1. Taiteellisen työn lähtökohtia

Kapitalistinen nyky-yhteiskunta tarjoaa meille loputtoman kirjon valintoja rakentaa identiteettiämme, ja lähes aina siihen liittyy olennaisena osana kuluttaminen. Mainokset esittävät meille kapinallisia ja vapautta ihannoivia elämäntyylejä, joihin pääsemme osallisiksi kun pukeudumme kuin mainosten ihmiset, käyttäydymme kuin elokuvien henkilöt ja ostimme samanlaisen kellon kuin pääosanesittäjällä. Entä ihmiset, joilla ei ole varaa kuluttaa. Työttömän, mielenterveysongelman, alkoholistin tai narkomaanin on turha haaveilla kuntosalikortista kaupungin keskustan kuntoklubilla tai mahdollisuudesta kärventää nahkaansa solariumissa. Mahdollisuuksien kirjo on loputon, jos sinulla on varaa maksaa niistä. Kiiltävän tai ruskettuneen pinnan alla asiat eivät välttämättä ole niin hyvin. Suomessa on paljon ihmisiä, jotka syntyvät sellaisiin oloihin joista on vaikea nousta yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi tai henkilöitä jotka syystä tai toisesta joutuvat syrjäytymiskierteeseen. Taloudellista hyvinvointia juhliessa vähäosaiset ja heidän ongelmansa on helppo unohtaa. Epäkohdista jaksetaan vaahdota jonkun aikaa kunnes mielenkiinto suuntautuu muihin asioihin, kuten uusimman Big Brother televisiosarjan tapahtumiin. Puheet mielenterveystyöhön panostamisesta ja ihmisten henkisen hyvinvoinnin kohentamisesta unohtuvat yhtä nopeasti kuin poliitikoilta vaalilupaukset. Viihteen ja median luoman valheelliseen todellisuuteen on helppo hukuttaa itsensä ja sulkea

silmänsä pinnanalaiselta todellisuudelta. Opinnäytetyössäni tavoitteenani oli välittää kuvien kautta katsojalle sellaista todellisuutta, jota mielestäni moni suomalainen elää tällä hetkellä. Syrjäytyneiden todellisuutta, jota ei esitetä muotilehtien sivuilla tai television lifestyle ohjelmissa. Toisaalta käytin taiteellista prosessia apuna oman maailmankuvani muutoksen käsittelyssä, jonka taiteelliselle alalle siirtyminen minussa synnytti. Usko mahdollisuuteen vaikuttaa taiteella on ollut minulle tärkeä, ja opintojen edetessä olen joutunut kyseenalaistamaan sen. Käsittelen opinnäytetyöni kirjallisessa osassa taiteellista työtäni näiden kahden teeman kautta, ja esittelen niille filosofiseksi taustaksi eksistentialismin ja nihilismin filosofiaa.

2. Taiteellisen prosessin kulku

Aloitin opinnäytteeni kuvaamisen Niko Luoman ja Juha Nenosen vetämällä kandiportfolio kurssilla. Tarkoitukseni oli aluksi tehdä dokumentaarinen kuvareportaasi nuoruuteni kotikaupungista Imatrasta, johon minulla on vahvoja tunnesiteitä. Niin positiivisia kuin negatiivisia. Tein yhden kuvausmatkan kotiseudulle, mutta heti aluksi tunsin ettei työskentely tuntunut hyvältä enkä ollut oikeastaan kiinnostunut Imatrasta itseasiassa lainkaan. Aavistukseni osoittautui oikeaksi kun palattuani kehitin filmit. Kuvat eivät tyydyttäneet minua, mutta mielestäni niissä kuitenkin oli jotain kiinnostavaa jota kannatti jalostaa eteenpäin. Kuvia katseltuani tunsin niiden sisältävän jonkinlaisen pinnanalaisen jännitteen, jotain uhkaavaa joka ei kuitenkaan täydellisesti ilmennyt kuvista. Katselin kuvia aikani, hautasin ne laatikkoon ja otin uuden suunnan työskentelylle. Päätin unohtaa dokumentaarisen lähestymistavan, ja ottaa tavoitteekseni luoda jotain joka on enemmän lähtöisin alitajunnasta ja henkilökohtaisesta kokemuksesta.

Valokuvataiteilija Roger Ballen ”dokumentoi” Etelä-Afrikan köyhän valkoisen väestön elämää omaperäisellä tavalla. Ballen aloitti dokumentaristina, mutta siirtyi vähitellen lavastamaan valokuviaan aiemmin dokumentoimassaan ympäristössä. Näin syntyneet vahvasti surrealistiset valokuvat liikkuvat sisäisen ja ulkoisen maailman häilyvällä rajalla. Kuviissa esiintyvät mallit ovat

yleensä epämuodostuneita tai normaalista poikkeavia. Ballen käyttää usein myös lapsia ja eläimiä malleinaan (Ballen 2010). Ballenin työskentelyssä minua on viehättänyt sisäisen maailman ja ulkoisen sekoittuminen. Hänen kuvansa ovat selvästi suoria valokuvia, eikä niitä ole manipuloitu mitenkään, mutta kuitenkin kuvat luovat täysin omanlaisen todellisuutensa.

Elokuvaohjaaja David Lynch on taiteessaan tutkinut ihmisen psyykettä ja pinnanalaisia jännitteitä. Lynch synnyttää elokuviinsa tavanomaisille tapahtumapaikoille, ja tilanteille uudenlaisia merkityksiä elokuvalisin keinoin. Musiikki, valaisu ja kuvakulmat luovat vaikutelman jostain salatusta todellisuudesta ja uhasta, joka vaanii aivan arkisissa tilanteissa. Lynchin elokuvien tapahtumapaikat ovat monesti korostetun normaaleja, kuten *Blue Velvet*-elokuvan lähiö. Elokuvan alkukohtauksessa kuvataan idyllistä pientaloaluetta ja vähitellen kamerakulma siirtyy kohti vihreän nurmen pintaan, jossa madot syövät irtileikattua ihmisen korvaa. Katsojalle selviää välittömästi, että kaikki ei aivan ole sitä miltä päällepäin näyttää. Lynchin elokuvaideat ja käsikirjoitukset syntyvät surrealismin perinteen mukaan vapaasti assosioiden, ja syntyneet elokuvat rikkovat perinteisen elokuvan muotoja. Lynchin elokuvat ovat usein kuin katsoisi unta valkokankaalla.

Pimeys on keskeinen elementti mon-

issa David Lynchin elokuvissa, erityisesti Lynchin ensimmäisessä pitkässä elokuvassa *Eraserhead* mustavalkoisen filmin käyttö ja syvät varjot luovat vahvan jännitteen (Rodley 2007).

Olen pohtinut opintojeni aikana sisäisen ja ulkoisen maailman suhdetta taiteessa, ja etenkin valokuvataiteessa. Aloittaessani valokuvausharrastuksen minulle tuotti suurinta tyydytystä esteettisen näkymän taltioiminen maailmasta. Kameran kanssa liikkuminen ja eteen tulevien asioiden kuvaaminen tuntui riittävältä. Halusin kuitenkin keskittyä kandityössäni minulle tärkeään teemaan ja tutkia sitä niin hyvin kuin kykenen. Halusin ilmaista sisäistä maailmaani ulkoisen avulla ja luoda kuvia joiden avulla katsoja voisi jollain tavalla saada ainakin jonkinlaisen aavistuksen siitä tunteesta, jonka vallassa kuvaaja on työnsä tehnyt. Epäonnistuneen kokeilun jälkeen aloin pohtia erilaisia valokuvallisia keinoja, joilla ilmaista haluamiani asioita.

2.1. Suora salama ja rikospaikkakuvat

Valokuvausta on käytetty työkaluna monessa eri tieteenalassa valokuvauksen keksimisestä lähtien. Kameralla voidaan nopeasti tallentaa esimerkiksi sairauden näkyviä oireita jälkeensä tapahtuvaa perusteellisempaa tarkastelua varten. Myös poliisit ovat käyttäneet ja käyttävät vieläkin valokuvausta apuna tutkimuksessaan. Rikospaikkoja on kuvattu poliisin toimesta jo 1800-luvun lopulta alkaen. Rikospaikkakuvissa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tutkimuksen kannalta olennaista tietoa. Näin ollen valaistuksena käytetään yleensä salamavaloa. Rikospaikkakuvissa salamanvalo paljastaa jälkiä tapahtuneesta rikoksesta, ja vaikka kuvattu tila olisi tyhjä katsojalle tulee vahva tunne tilan jännitteestä sillä arkisen paikan ja tiedetyn tapahtuman ristiriita aiheuttaa epämiellyttävän tunteen tapahtuneesta. Jotain on tapahtunut mutta katsoja voi vain arvailla mistä on kyse. Rikuskuvistaan tunnettu valokuvaaja Weegee kuvasi rikospaikkoja suoralla salamalla. Suoran salaman valo paljastaa jotain, joka on kätkeytyä. Kameraan kiinnitetty salama ei muotoile kohdetta eikä anna sille tilaa, vaan raastaa latistaa kohteen ja alistaa sen kuvattavaksi. Suora salama tuntui oikealta valaistusratkaisulta suoraviivaisen ja raastan luonteensa takia, ja se teki kuvaamisesta nopeaa sekä helpotti kameran kanssa liikkumista pienen kokonsa ja keveytensä takia.

Valitsin mustavalkoisen filmin, koska ha-

lusin pelkistää kuvia mahdollisimman paljon. Jälkeenpäin ajateltuna olisi ehkä kannattanut kuitenkin kuvata värifilmille, koska monet kuvaamani kohteet olivat väritykseltään hillittyjä ja tarvittaessa olisin saanut muutettua kuvat mustavalkoisiksi jälkeensä. Muutamia kuvista olisivat ehkä toimineet paremmin värillisinä. Valokuvauksen kyky itsessään muuntaa kuvattua asiaa joksikin muuksi on mielenkiintoinen, ja halusinkin tiloja kuvatessani pitää lähestymistavan mahdollisimman yksinkertaisena, ei epäterävyyttä, ei monimutkaista valaistusta eikä kikkailuja kuvauskulman kanssa. Halusin mahdollisimman suoria valokuvia, jotka kuitenkin kertoisivat jotain enemmän kuin mitä kameran edessä on. Köyhät, mielenterveysongelmaiset, juopot ja narkomaanit voivat olla monelle ”normaalille” ihmiselle näkymätöntä todellisuutta. Syrjäytyneen elinpiiri ja mahdollisuudet kutistuvat rahanpuutteen takia pieneksi, kun lähes kaikesta täytyy maksaa. Lisäksi yhteiskunta hylkii tehokkaasti jäsentään, joka ei kykene tuottamaan toimintaan. Anonyymejä ja merkityksettömiä tiloja kuvaamalla pyrin esittämään syrjäytyneen henkilön todellisuutta. Rajasin kuvat tiloista siten, että syvyysvaikutelma jäisi mahdollisimman pieneksi. Tavoitteenani oli välittää kuvilla tunne elämänpiirin pienuudesta, arkisesta ja karusta todellisuudesta jonka syrjäytyminen synnyttää.

2.2. Pimeys

Heikkotehoisen salaman vuoksi suurimassa osassa kuvista oli laajoja alueita läpikulkematonta pimeyttä, ja salamavalo paljasti pimeydestä jotain piilotettua. Pimeys häiritsee ihmisen näköaistia, ja luo turvatomuuden tunnetta. Pimeys yhdistetään usein epävarmuuteen. Silloin ihminen ei voi varautua mahdollisiin uhkiin ja on siksi haavoittuvainen. Pimeydessä voi vaania mitä vaan, mielipuolisesta narkomaanista oman päämme sisäisiin demoneihin. Pimeys saa mielikuvituksemme liikkeelle. Valon ja pimeyden rajasta muodostuu raja tunnetun ja tuntemattoman välillä. Pienen valopiirin ulkopuolella on vain pimeyttä, ja tuntemattomassa pimeydessä niitä asioita joita me sinne kuvittelemme.

Toinen taiteellisen työni lähtökohta oli oma pohdintani valokuvaajan ammatti-identiteetistä ja alanvaihtoon liittyvä maailmankuvan muutos. Taiteelliseen ammattiin kouluttautuminen pakotti muokkaamaan elämänarvoja uusiksi ja herätti pohtimaan omaa roolia taiteentekijänä. Koettu eksistentiaalinen kriisi vaikutti vahvasti kandidaattityöhön. Postmodernissa maailmassa usko absoluuttiseen totuuteen ja pysyviin rooleihin on murentunut. Se mihin uskotaan vaihtelee paikan ja tilanteen mukaan ja ihmisen on kyettävä määrittelemään itsensä jatkuvasti uudestaan tilanteesta riippuen. Elämän tarkoitusta ei ole enää löydettävissä niin helposti tiettyyn rooliin asettautumis-

esta, vaan esimerkiksi ammatillisia rooleja voi olla useita erilaisia. Eksistentiaalinen filosofia käsittelee tällaista ihmisen vapautta ja toisaalta pakkoa määritellä itsensä uudelleen.

Eksistentiaalisuus on filosofinen suuntaus joka korostaa yksilön kokemuksen ainutlaatuisuutta, ja sen mukaan ihmisen olemusta ei ole ennalta määrätty. Näin ollen jokainen yksilö on vapaa valitsemaan olemisensa tapansa itse, ja toisaalta hän on myös pakotettu tekemään tämä valinta. Eksistentiaalisuuden mukaan ihmisen olemassaolossa on ensisijaisesti kokemus yksilöllisestä, ainutlaatuisesta olemassaolosta. Ihmisen olemus ei ole pysyvä, vaan ihminen on heitetty maailmaan vailla tarkoitusta. Ei ole olemassa yhtä ”ihmisyyden” mallia, joka määrittäisi ihmisyyden luonnetta, vaan ihmisyyden olemistapana seuraa eksistenssiä. Jokainen yksilö on vapaa valitsemaan olemuksensa ja arvonsa, ja toisaalta hän on myös tähän pakotettu. Tästä ristiriidasta seuraavaa elämän peruskokemusta kutsutaan ahdistukseksi. (Lehtinen, 2002). Ihmisyyden mallin puuttuessa yksilö, joka kyseenalaistaa omat arvonsa ja perinteen saneleman maailmankuvansa joutuu ”hyppäämään tyhjiin”. Arvojen supermarketista voidaan valita tiettyyn tilanteeseen sopivat arvot ja asenteet, kameleonttimaisesti mukautua vallitsevaan tilanteeseen. Mahdollisuuksia on loputtomasti on vain tehtävä valintoja. Nykyihmisen tärkeimmäksi menestymisen

kriteeriksi on muodostunut kyky mukautua ja sopeutua vaihteleviin tilanteisiin. On kyettävä muuttumaan tilanteen mukaan, ja nopeasti. Kaikki eivät tähän kuitenkaan syystä tai toisesta kykene. Elämän vauhti voi tuntua liian kovalta eivätkä voimavarat riitä mukana roikkumiseen, eikä yhteiskunta nykyisin tunnu vauhtisokeudessaan olevan kiinnostunut kelkasta pudonneista. Valinnan varaa on yllinkyllin, mutta rahan tai voimavarojen puutteen vuoksi mahdollisuuksia ei voida käyttää hyväksi. Tuottavuutta arvostava yhteiskunta hylkii toisen luokan kansalaiseksi ajautuneita, ja syrjäytyneiden viha järjestäytyntä yhteiskuntaa vastaan kasvaa. Yhteisen arvomaailman pirstaloituessa kysymys hyvästä ja pahasta nousee mielenkiintoiseksi.

Kirjailija Joseph Conrad (1902) kuvaa teoksessaan *Pimeyden Sydän* englantilaisen Charles Marlowin matkaa Kongojokea pitkin. Marlowin tehtävänä on matkustaa jokea pitkin todellisuudentajunsa menettäneen jalokivikauppias Kurtzin luotettavanaan tappaa tämä. Kurtz on hylännyt normaalin yhteiskunnan arvot ja normit eläen itsevaltaisena kuninkaana alkuasukkaiden keskellä. Matkalla Marlow kohtaa siirtomaaherrojen suorittamia hirmutekoja ja alkuperäisväestön alistamista. Teoksessa pimeys edustaa yhteiskunnan ulkopuolelle jättäytyneen Kurtzin pahuutta. Kurtz on lopulta kuitenkin äärettömän surullinen hahmo, joka herättää lukijassa enemmän sääliä kuin pelkoa. Eksistentiaalisen ajattelun mukaan ihmisen mallia ei ole määrätty ennalta, mutta Kurtzin tapauksessa hänen omaksumansa arvot ovat niin vahvasti ris-

tiriidassa ”sivistyneen” yhteiskunnan arvojen kanssa että ristiriita sulkee hänet muun yhteiskunnan ulkopuolelle. Kirjassa Kurtz esitetään aluksi myyttisenä yli-ihmisenä, jonka riippumattomuutta ja omapäisyyttä kertomuksen päähenkilö Marlow pelonsekaisesti ihailee. Kurtz noudattaa omia lakejaan, toteuttaa tekoja joita muu maailma pitää pahoina ja siksi häntä on rangaistava kuolemalla. Pahuus on kuitenkin hyvin suhteellista, sillä matkallaan Marlow havaitsee miten siirtomaahallinto oikeuttaa hirmutekonsa erilaisin rationaalisin tavoin. Yhteiskunnan pahuus on oikeutettua, koska se noudattaa yleisesti hyväksyttyjä sosiaalisia normeja. Jos eksistentiaalinen yksilö ei sorru täydelliseen välinpitämättömyyteen, jossa millään ei ole mitään väliä niin silloin hänen on mahdollista valita elämänarvokseen myös pahuus kuten Kurtz on tehnyt. Syrjäytyminen yhteiskunnasta ja sen synnyttämät ilmiöt, kuten kouluampumiset ovat olleet esillä mediassa viime aikoina, tosin tällä hetkellä ne on jo oikeastaan unohdettu. Kouluampujat olivat kelkasta pudonneita ja koulukiusattuja, jotka muodostivat oman arvomaailmansa ihannoimalla aiempia kouluampujia, sarjamurhaajia ja tulkitsemalla Nietzschen oppeja.

Kouluampujien yhteiskuntaa vastaan hyökkääminen on yksi tapa reagoida pahaan oloon. Mahdottomalta tuntuvien vaatimusten edessä on myös mahdollista luovuttaa, ja hyväksyä ympäröivän yhteiskunnan antama esimerkiksi työttömän, alkoholistin tai narkomaanin leima. On mahdollista myös kieltää kaiken arvo; synkistellä, pukeutua mustaan ja alkaa nihilistiksi. Nihilismi ter-

mi johdetaan latinan sanasta `nihil` joka tarkoittaa `ei mitään`. Nihilismissä kielletään mahdollisuus varman totuuden tietämiseen ja koska mitään varmaa totuutta ei ole, ei ole myöskään mitään perustavalaatuisia arvoja joiden mukaan ihmisen tulisi toimia. Ei-nihilistiselle ihmiselle ongelmat liittyvät lähinnä rohkeuteen ja uskallukseen toteuttaa omia ihanteita ja tavoitteita tai pettymyksiin, jotka liittyvät noiden tavoitteiden saavuttamattomuuteen. Nihilistillä ei ole tavoitteita, koska missään ei ole olemassa mitään tavoittelemisen arvoista. Nihilistisen ihmisen sisällä on arvotyhjiö, koska kaikki on paskaa ja mieletöntä kysymys tahdosta on absurdi. Nihilisti ei osaa tahtoa mitään ja tästä seuraa absoluuttinen vieraantuminen. Friedrich Nietzsche piti nihilismin ongelmaa filosofian tärkeimpänä ongelmana ja sille tuli löytää ratkaisu. Nietzscheille nihilismi liittyi porvarilliseen, rappeutuneeseen, vastenmieliseen, pikku- ja laumasieluiseen maailmaan, joka on unohtanut Totuuden, Kauneuden ja Suuruuden. Nihilismi on kaiken sankaritekojen, tragedian ja tyylin loppu. Kuitenkin Nietzscheä pidetään juuri nihilistisenä filosofina, sillä hänen katsotaan halveksivan ihmistä läpikotaisin. Nietzsche jakoi nihilismin aktiiviseen ja passiiviseen. Passiivinen nihilismi oli Nietzscheen mukaan asioiden pienenemistä ja triviaaliksi tuloa. Passiivinen nihilisti tavoittelee hyötyajattelun, utilitarismin ja ansaitsemattomuuden tuomaa onnellisuutta, ja alistuu pienuudelle ja silkalle onnen tavoittelulle, Totuuden, Kauneuden ja Suuruuden kustannuksella. Aktiivinen nihilisti puolestaan sankarillisesti katsoo elämän tyhjyyttä silmästä silmään, ja kykenee vastaanottamaan koko kuvotuk-

sen pää pystyssä. Sankarinihilisti kohtaa ei-minkään aristokraattisella rohkeudella ja tuijottaa kuiluun toivoen ettei historia toistuisi samanlaisena yhä uudelleen ja uudelleen (Haatanen 2008, 16-22). Lienee siis selvää, että Nietzscheen ratkaisu nihilismin ongelmaan oli aktiivinen nihilismi. Aktiivinen nihilisti kestää totuuden ja tyhjyyden sankarillisesti tulematta hulluksi.

2.3. Kasvoton

Suomalainen ns. hyvinvointiyhteiskunta tuntuu nykyisin keskittyvän siihen mikä yksilön arvo on systeemille ja miten jokainen voisi parhaiten hyödyntää tätä koneistoa. Ihmiset arvostavat kykyä kuluttaa, menestystä, kauneutta ja haluavat luoda itsestään mahdollisimman hyvin kaupaksi käyvän paketin. Yhteisen arvopohjan puuttuessa kameleonttimainen nykyihminen kuuluu nimellisesti moneen eri ryhmään, muttei oikeasti tunne kuuluvansa kunnolla mihinkään niistä. Työelämässä loppuunpalamiset ja sairauspoissaolot kasvavat. Suomella menee taloudellisesti hyvin, mutta henkinen pahoinvointi lisääntyy. Tästä on monia esimerkkejä lähihistoriassa kuten Sellon ampumistapaus, murhat Mc Donaldsin autokaistalla sekä Kauhajoen ja Jokelan koulusurmat. Näiden tekojen tekijöillä on varmasti vaihtelevat motiivit tekoihinsa, mutta kuitenkin heitä kaikkia yhdistää yhteiskunnan normien vastainen toiminta. Jokainen heistä on jollain tavalla vieraantunut yhteiskunnan yhteisistä arvoista ja toimintatavoista, ja voisi kuvitella, että monen tuollaisen teon taustalla on itseasiassa pelko ympäröivää maailmaa kohtaan. Murhaajat eivät pärjää yhteiskunnassa muuten kuin käyttämällä väkivaltaa, silloin eivät puhu sanat vaan teot. Pelottavaksi nämä teot tekee se etteivät tekijät monesti ole olleet taparikollisia tai muita ”pahoja ihmisiä”, vaan tekijöinä ovat olleet tavalliset ihmiset. Uhka on kasvoton ja jatkuvasti

läsnä. Kuka tahansa ”normaalilta” näyttävä lähimmäinen voi olla seuraava murhaaja. Vallitsevat arvot ja normit kiellettyään tuleva murhaaja voi valita tekevänsä yhteiskunnan kannalta hirvittäviä tekoja, hänelle itselleen tällä ei ole merkitystä koska hän ei tunnusta ympäröivän maailman arvoja. Hyvän ja pahan raja on hämärtynyt, ja toivonsa menettänyt nihilistinen murhaaja etsii ja löytää vertaisryhmänsä aina jostain, hyvin usein Internetistä.

Kaikilla sarjan kuvien henkilöillä kasvot ovat peitetty. Jokainen on pukeutunut vaateeseen, joka suojaa hänet, mutta samalla tekee tunnistamattomaksi peittäen kasvot. Salamavalo ei paljasta kasvoja vaan kimpoaa pois suojaavan vaatekerroksen pinnalta. Vaikka pimeydestä paljastuu ihminen, niin todellisia kasvoja ei nähdä. Kasvot, ja etenkin silmät, ovat tärkeitä inhimillisessä kanssakäymisessä. On esimerkiksi epämiellyttävää keskustella henkilön kanssa, jonka silmiä ei näe esimerkiksi aurinkolasien takia. Puhumattakaan siitä ettei näkisi keskustelukumppaninsa kasvoja. Kasvojen ilmeen perusteella teemme tulkintaa henkilön sen hetkisestä mielialasta, ja ensikohtaamisessa teemme huomaamattakin pitkälle vietyjä johtopäätöksiä henkilön luonteesta. Jos kasvoja ei näy tulemme epäluuloisiksi. Tunnistamattomuus synnyttää epäluulon lisäksi pelkoa, koska tunnistamattomuuteen sisältyy aina potentiaalinen

uhka. Mediassa viimeaikoina esillä olleet väkivallanteot kasvattavat omalta osaltaan pelon ja uhan tunnetta. Terrori-iskujen tekijät ottavat kohteekseen sotilaiden sijaan tavalliset ihmiset, ja iskevät paikkoihin joissa kuka tahansa voi joutua uhriksi. Koulumurhaajien silmittömät väkivallanteot kohdistuvat yhteiskuntaan yleensä ja näin väkivalta leviää koskettamaan jokaista. Vaikka terrori-iskut ovat tähän asti tapahtuneet toisissa maanosissa ja suomen kouluampujia on ollut vasta vain kaksi niin media pitää huolen siitä että asioista revitään irti kaikki uutisoimisen arvoinen.

3. Sarjan esittämisestä

Kuvasarja kehittyi prosessina vähitellen. Teknisesti yhdistäväksi tekijäksi tuli suoransalaman tekniikka ja sen synnyttämä pimeys. Näytin kuvia kandiportfolioseminaarissa, jossa niistä keskusteltiin ja sain palautetta. Seminaarin ohjaajat kommentoivat kuvia ja auttoivat rakentamaan kuvasarjaa. Kuvatessani en juurikaan miettinyt kuvakokoja. Laitoin kuvia esille AHNE 2010 näyttelyyn helsingin suvilahdessa, ja kokeilin vedostaa näyttelykuvat erikokoisina. Tein näyttelyyn yhden kuvan 80x80cm kokoon, neljä kuvaa 50x50cm kokoon, neljä kuvaa 30x30cm kokoon ja lisäksi neljä 10x10cm kokoista kuvaa, joista ripustin kolme. Kuvakokojen päättäminen oli yllättävän vaikeaa, ja tästä prosessista opin konkreettisesti koon vaikutuksen sarjan esillepanoon. Ripustettuani sarjan totesin, että mielestäni kuitenkin olisi ollut parasta vedostaa kaikki kuvat samaan kokoon jotta ne kaikki olisivat saaneet tasa-arvoisen aseman ripustuksessa. Sommittelin kuvat käytössä olevalle seinäpinta-alalle siten kuin mielestäni hyvältä näytti ja kiinnitin ne suoraan seinään mustilla nauloilla.

4. Yhteenveto

Taiteellinen työni syntyi prosessina, jonka tavoitteena oli peilata omia elämäkokemuksiani siihen sosiaaliseen todellisuuteen jota olin kohdannut työssäni syrjäytyneiden nuorten parissa. Käytin taiteellista työtä apuna omien elämänarvojeni selkeyttämisessä ja apuna itsereflektiossa. Pohdin myös prosessin aikana omaa valokuvaajan ammatti-identiteettiäni. Toimiakseni taidevalokuvaajana minun täytyy kyetä jotenkin oikeuttamaan itselleni taiteelle omistautuminen. Taiteen valitseminen ammatiksi tulee mielestäni olla vähän kuin ”hyppy tyhjyyteen”, tulevaisuus on epävarma eikä säännöllistä tuloa todennäköisesti ole odotettavissa. Valinnan tulee siis perustua muuhun kuin maallisen rikkauden tai maineen tavoitteluun.

Usko taiteen avulla vaikuttamiseen tai usko taiteen merkitykseen muuna kuin esteettisten elämysten tuottajana on ollut koetuksella opintojeni aikana. Pohtiessani uusiksi omia elämänarvojeni, koin jonkinlaisen nihilistisen arvotyhjiön. Yhtäkkiä en kyennyt perustelemaan itselleni syitä minkäänlaiseen tuottavaan toimintaan. Kaikki tavoitteeni menettivät merkityksensä, ja maailma näyttäytyi täydellisen absurdina. Maailma todellakin oli tyhjä merkityksistä. Olen aina pitänyt itsemurhaa jotensakin raukkamaisena ja turhana ratkaisuna, joten en ryhtynyt toteuttamaan tätä ideaa. Tämän idean hylättyäni ongelmaksi jäi siis olemassaolon

tarkoitus. Jos maailma on absurdi, vailla merkityksiä eikä nihilistinä voi antaa arvoa millekään niin silloin elämän tarkoituksen löytäminen on melko vaikeaa. Itseään ei viitsi ottaa hengiltä, koska varmaa tieteellistä todistusta jälleensyntymisestä ei ole vielä saatu eikä sen takia halua pitää kiirettä tämän maallisen elämänvaiheen kanssa. Toisaalta oleminen käy pidemmän päälle sietämättömäksi jos ei ole mitään tekemistä. Myös pelkkä nautinnon tavoittelu käy tylsäksi, eikä opiskelijan budjetti kestä pidempiaikaista vahvojen huumeiden käyttöä toleranssin kasvaessa. Juopoksi ei jaksakaan ruveta, koska loppujen lopuksi viina on niin pahaa ettei sitä viitsi juoda kuin keskimäärin kolme kertaa viikossa eikä sillä määrällä vielä ainakaan täysipäiväiseksi alkoholistiksi tulla. Yksi mieleen tullut vaihtoehto oli uskoon tuleminen. Jos Jeesuksesta löytäisi tarkoituksen elämälle ja hyväksyisi sen että Jeesus on jo neljä tuhatta vuotta sitten sovitannut minunkin synnit ei tarvitsisi kantaa turhaan huonoa omaatuntoa tekemistään vääryyksistä. Jeesus kuoli jo, homma on pois päiväjärjestyksestä. Aikoinaan rippikouluun väkisin pakotettuna uskonnot ovat kuitenkin tuntuneet enemmän tai vähemmän itsepetokselta. Seuraavaksi mieleen tuli mennä aidan toiselle puolelle missä ruoho on tunnetusti vihreämpää, eli etsiä elämäntarkoitusta itämaisista uskonnoista. Kukapa ei olisi vaikuttanut buddhalaisten zenmunkkien järkähtämättömästä tyyneydestä.

Itämaisissa viisauksissa on maanläheisyytensä ja käytännöllisyytensä takia varmasti paljon hyvää. Kuitenkin länsimaiseen elämäntapaan tottuneena ja nautinnonhaluisena buddhalaisuuden näkemys elämästä kaikine kieltoineen tuntui liian rajoittavalta. Nykymaailmassa lähes uskonnon aseman saanut lääketiede tarjoaa myös vaihtoehtoja liiallisen ajattelun synnyttämään tuskaan. Suosittu ja hyväksytty vaihtoehto olisi itsensä lääkitseminen mielialalääkkeillä. Resepti on helppo saada, ja sitä suorastaan tyrkytetään ihmisille. Lääkkeet eivät mielestäni kuitenkaan ratkaise ongelmia, vaan ainoastaan siirtävät niitä ja niinpä päätin jatkaa ajatus-työtä. Olen aiemmin opiskellut filosofiaa ja tuntui luonnolliselta palauttaa mieleen aiheeseen liittyviä ajatuksia. Friedrich Nietzschen filosofia puhutteli minua, kuten se on varmasti puhutellut lukemattomia vihasia nuoria miehiä ja naisia.

Nietzschen sankarinihilisti on henkilö, joka tuntuu täydelliseltä roolimallilta yhteiskunnasta vieraantuneelle ulkopuoliselle nuorelle, ja miksei aikuisellekin. Tyhjiyttä katsotaan ylhäisestä yksinäisyydestä vuoren huipulta täynnä omaa ylemmyydentuntoa. Kuitenkin ihminen on sosiaalinen olento, eikä siellä vuorenhuipulla kovin pitkään kestä yksin lämpimänä pelkästään omaan itseensä käpertyen. Jonkinlaista hyväksyntää koulumurhaajatkin hakivat tehdessään tekonsa. Yli-ihmis kuvitelmissaan he uskoivat toimivansa malleina muulle ihmiskunnalle, esimerkkeinä uudesta ylivermaisesta ihmisestä. Murhaajien toivomaa yhteiskunnallista vallankumousta ei kuitenkaan syntynyt, eikä se kovin suurta yhteiskunnallista liikettä syn-

nytä jos Internetissä viisikymmentä samalla tavalla sekaisin olevaa henkilöä hehkuttaa tehtyjä hirmutekoja. Yhteiskuntakaan tuskin ottaa opikseen näistä teoista, koska koulumurhien voivottelu ja paheksunta on jo hävinnyt julkisesta keskustelusta ajankohtaisempien aiheiden tieltä. Nietzschen filosofiaa tutkailtuani minusta alkoi vaikuttaa ettei se vakavuudessaan, ja ehdottomuudessaan sittenkään vastannut omaa kokemustani elämästä tai antanut sen suurempia vastauksia.

Valittavia vaihtoehtoja oli lukuisia, mutta mikään ei oikein tuntunut omalta, mistään ei tullut loistavaa valoa tai ilmestystä, päästä ei kuulunut ääntä joka olisi käskennyt tekemään jotain merkityksellistä eikä valaistumista tullut zen johdantokurssilla. Tunsin olevani lopullisessa umpikujassa, josta ei joogaopeilla lennetä pois. Olin perseestä liimattu todellisuuteen. Ja juuri sillä hetkellä päässäni alkoi soida vanha elokuvista tuttu sävelmä.

Some things in life are bad, they can really make you mad

Other things just make you swear and curse

*When you're chewing on life's gristle,
don't grumble give a whistle*

This will help things turn out for the best

*Always look on the bright side of life
Always look on the right side of life*

If life seems jolly rotten, there's something you've forgotten

*And that's to laugh and smile and dance
and sing*

*When you're feeling in the dumps, don't
be silly, chumps*

*Just purse your lips and whistle, that's
the thing*

*So, always look on the bright side of
death
Just before you draw your terminal
breath*

*Life's a counterfeit and when you look
at it
Life's a laugh and death's the joke, it's
true*

*You see, it's all a show, keep them
laughing as you go*

*Just remember
the last laugh is on you*

*Monty Python: Always look at the bright
side of life*

Aloin nauraa, ja yllättäen nauru helpotti enemmän kuin lukemattomien filosofisten teosten lukeminen tai kaapu päällä vuoren rinteellä mietiskely. Koska mitään muuta ei ole tehtävissä, niin luonnollisesti silloin ei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin nauraa kaiken turhuudelle. Nauruun voi sekoittua itkua, mutta yhtä kaikki surkuhupaisuuskin on yksi huumorin muoto. Huumorilla on mahdollisuus voittaa pelottavimmatkin syvyyden demonit, jotka ovat voimattomia kynsien välistä livahdavan narrin edessä. Lisäksi naurulla on taipumus tarttua ja levitä ihmisestä toiseen ja näin tuoda hyvää mieltä kanssaihminen elämään. Ja kun

loppu väistämättä koittaa meidät muistetaan naurumme jäädessä kaikumaan tyhjyyteen. Huumorin käyttö aseena elämän painoa vastaan ei tietenkään tarkoita sitä ettei asioita tulisi ottaa vakavasti.

Maailmassa tapahtuu jatkuvasti asioita, jotka saavat kyseenalaistamaan altruistisen toiminnan muiden ja yhteiskunnan hyväksi, houkutus nihilistiselle opportunistille kasvaa. Usko on helppo menettää, keskittyä hedonistiseen nautinnon tavoitteluun ja hukuttaa itsensä päihteisiin tai kääntyä pettyneenä vallitsevaa yhteiskuntajärjestyksestä vastaan kostaen kaikki kohtaamansa vääryydet. Kuitenkin tällainen toiminta on pakenemista yhteisestä vastuusta, ja silmien ummistamista vallitsevalta todellisuudelta. Asiat eivät muutu, jos niiden eteen ei tee mitään eikä käytäntöjen muuttaminen onnistu systeemin ulkopuolelta. Jokaiselle jää vastuu tehdä osansa ja etsiä oma paikkansa yhteisessä maailmassa. Asenne ja motiivit tekoihin ovat tärkeitä, vaikka maailmaa ei haluaisikaan muuttaa esimerkiksi politiikan avulla. Taiteen voima on mielestäni vaihtoehtoisten näkökulmien tuomisessa todellisuuteen, näin taiteilijan on mahdollista jakaa oma näkemyksensä muille oman persoonansa kautta. Halusin taiteellisessa työssäni tuoda esille sellaisen todellisuuden johon olen joutunut tutustumaan. Todellisuus ei välttämättä ole miellyttävä, mutta mielestäni jokaisella on velvollisuus yrittää ymmärtää sitä kokonaisuutena joka ei ole aina niin oikeudenmukainen ja suoraviivainen kuin haluaisimme uskoa. Kuitenkin jokainen voi ammatista riippumatta toimia henkilökohteisena hyvän tekijänä omille läheisilleen, sii-

hen ei tarvita suuria tekoja tai materiaalista omaisuutta. Se vaatii uskoa, jota ei ole varaa menettää.

LÄHTEET:

Ballen, Roger 2010. *Boarding House*. London, England: Phaidon.

Conrad, Joseph 2010 (1902). *Pimeyden sydän*. Helsinki: Otava.

Haatanen, Kalle 2008. *Ei voisi vähempää kiinnostaa, kirjoituksia nihilismistä*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Lehtinen, Torsti 2002. *Eksistentialismi, vapauden filosofia*. Helsinki : Kirjapaja.

Rodley, Chris 2007. *Lynch on Lynch*. Helsinki: Like.